

AKTUELLA FRÅGOR

Debattredaktör: Eva Rothstein aktuella@hd.se 040-28 10 13
Twitter @aktuella Fler debattartiklar på hd.se/opinion

FOTO: PONTUSLUNDAHL

Studier som svarar på frågor kring vad som fungerar i skolan tillhör den typ av forskning som debattörer, politiker och forskningsfinansiärer efterfrågar mest, skriver Janna Lundberg.

”Skolorna får svårare att vila på vetenskaplig grund när nu möjligheten att få fram relevant statistik krymper.”

■ **Sveriges segregrande skolsystem riskerar att bli än mer segregerat när skolornas marknadsföring blir den enda tillgängliga informationen för dem som ska välja skola.**

Det skriver Janna Lundberg, doktor i utbildningsvetenskap och forskare vid Malmö universitet.

Från och med den 1 september går det inte att få fram statistik för enskilda skolor i Sverige. Det påverkar inte bara föräldrars och elevers möjlighet att ta del av lättillgänglig, opartisk och kontrollerad information. Det försvårar dessutom journalistisk granskning och forskning.

Skolorna får också svårare att leva upp till skollagens krav på att verksamheten ska vila på vetenskaplig grund. I förlängningen drabbas det demokratiska samhället.

Sveriges segregrande skolsystem riskerar att bli än mer segregerat när

skolornas marknadsföring blir den enda tillgängliga informationen för dem som ska välja skola. Istället för opartisk information om elevsammansättning, genomströmning och betygseresultat är eleverna och deras föräldrar utlämnade till glassiga kataloger från försäljare av utbildning.

Nyligen kom Högsta förvaltningsdomstolens besked att Statistiska centralbyrån, SCB, framöver inte ska offentliggöra skolstatistik.

Bakgrunden är att SCB i höstas kom fram till att vissa uppgifter om friskolor, som till exempel elevsammansättning och betyg betraktas som affärshemligheter och därför inte får offentliggöras av myndigheter.

Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, överklagade beslutet till domstol, som gav SCB rätt. Domen har nu vunnit laga kraft, och det gör att Skolverket inte sett någon annan lösning än att ta bort statistiken för samtliga skolor, alltså också

kommunala, eftersom lika villkor ska gälla oavsett huvudman.

Att möjligheten att få fram relevant skolstatistik nu krymper radikalt är problematiskt på många sätt.

Alla som arbetar inom skolan, alla som har barn i skolan och alla som går i skolan förlorar nu sin fria tillgång till information. Hårdast drabbar beslutet de föräldrar och elever som känner pressen att göra ett informerat skolval på en skolmarknad där eleverna blivit kunder. Pressen att fatta rätt beslut sätter eleverna och deras anhöriga i en tuff situation som kräver tillgänglig information.

Utifrån egna erfarenheter ser jag hur beslutet kan försvåra för forskare. I min forskning har jag kunnat konstatera hur elever på en skola med högt betygssnitt väljer skola utifrån rykten och vad andra anhöriga, vänner och barnens kompisar säger. Dessa informella informationsvägar förstärks när den offentliga statistiken försvinner.

I min avhandling studerade jag en grupp elever och en skola som jag kunde hitta tack vare officiell statistik som gick att få tag på via Skolverkets dåvarande databas för skolstatistik: SiRiS (Skolverkets internetbaserade resultat- och kvalitetsinformationssystem).

Jag var intresserad av att undersöka skolsituationen och undervisningen för elever med höga betygssnitt. Enkelt kunde jag välja kommun och få fram tabeller med betygssnitt efter examen, antal underkända samt högsta respektive lägsta intagningspoäng.

Ännu större nytta av den hittills tillgängliga statistiken har givetvis de skolforskare som genomför studier som söker efter samband och orsaker. Forskare som undersöker exempelvis samband mellan betyg och socioekonomisk bakgrund eller mellan antal lärare med lärarexamen och elevernas resultat har haft användning av statistiken.

För all typ av mätning inom skolans värld behövs

offentligt tillgänglig statistik. Utifrån mätningarna kan forskare dra slutsatser och formulera hypoteser inför nya undersökningar. Studier som svarar på frågor kring vad som fungerar i skolan tillhör den typ av forskning som debattörer, politiker och forskningsfinansiärer efterfrågar mest.

Efter den 1 september publiceras skolstatistik endast på riksnivå. För alla som är intresserade av att forska om skolor blir det då svårare att hitta relevanta elevgrupper och skolor. En av forskarens huvuduppgifter, att bidra till ny kunskap, blir allt svårare att uppfylla.

Att forskare måste lägga mer tid på att hitta, söka upp och undersöka vilka skolor och elever som fungerar för deras studier gör att mindre tid kan ägnas åt att göra själva undersökningarna. Det innebär i sin tur att tolkning av resultaten och analys blir lidande.

Dagens offentliga debatt kring skolfrågor har ett högt tonläge och grun-

dar sig inte sällan i felaktiga antaganden. Därför är det olyckligt att nya beslut gör att forskning om skolan hindras av minskad tillgång till information.

Skolverket har fått i uppdrag av regeringen att föreslå lagändringar som ser till att samlad information om svensk skola fortsätter vara en lättillgänglig del av landets öppna demokratiska samhälle. Det är av yttersta vikt att dessa förändringar sker skyndsamt om skolornas arbete även framöver ska vila på aktuell vetenskaplig grund.

Janna Lundberg

SKRIBENTEN

■ **Janna Lundberg** är doktor i utbildningsvetenskap och forskare vid Malmö universitet.